

Z BLOGU IUSTORIA

Pět smluvních klauzulí, které vám ušetří miliony (a které nikdo nečte)

Pět klauzulí, o kterých rozhoduje každý spor — a které většina lidí přeskóčí jako nezajímavé.

Většina lidí čte ve smlouvě předmět plnění, cenu a termín. Zbytek přeskočí jako „právníkové formulace“. Problém je, že právě ty přeskočené pasáže rozhodují o tom, jak bude vypadat váš spor, když se něco pokazí.

V naší praxi jsme identifikovali pět klauzulí, které mají v případě konfliktu zásadní dopad — a které většina smluvních stran nikdy pořádně nečte.

1. Rozhodčí doložka versus prorogační doložka

Než se vůbec začne řešit, kdo má pravdu, musí se vyřešit, kde se bude řešit. A právě to určuje rozhodčí nebo prorogační doložka.

Rozhodčí doložka přenáší řešení sporu na rozhodčí soud (arbitráž). Výhody: rychlost (měsíce místo let), neveřejnost, možnost volby rozhodců s odborností v dané oblasti. Nevýhody: vyšší náklady na zahájení řízení, omezená možnost odvolání.

Prorogační doložka určuje, který obecný soud bude příslušný. To může být zásadní u přeshraničních smluv — bez ní rozhoduje o příslušnosti unijní právo podle pravidel, která nemusí být ve váš prospěch.

Co se stane, když chybí: spor se vede u soudu příslušného podle obecných pravidel — tedy typicky podle sídla žalovaného. Pokud je váš obchodní partner v Irsku, jedete soudit do Irska. Pokud je v Číně, situace je ještě složitější.

Příklad z praxe: český dodavatel uzavřel smlouvu s německým odběratelem. Smlouva neobsahovala ani rozhodčí, ani prorogační doložku. Když odběratel přestal platit, dodavatel musel podat žalobu v Německu — v němčině, s německým advokátem, podle německého procesního práva. Náklady na vedení sporu převýšily dlužnou částku.

2. Limitace odpovědnosti

Klauzule o omezení odpovědnosti je pravděpodobně nejdůležitější ustanovení, které nikdo nečte. Určuje maximální částku, kterou jedna strana může požadovat od druhé jako náhradu škody.

Bez limitace odpovědnosti odpovídáte za veškerou škodu, kterou způsobíte — včetně ušlého zisku, následných škod a škod, které jste nemohli rozumně předvídat.

Standardní formulace „odpovědnost je omezena na výši odměny za služby poskytnuté v posledních 12 měsících“ může znamenat, že vaše maximální expozice je 500 tisíc korun — místo 50 milionů.

Co se stane, když chybí: odpovídáte v plném rozsahu. V jednom případě z naší praxe dodavatel IT systému způsobil klientovi výpadek trvající tři dny. Přímá škoda na opravě byla 200 tisíc korun. Ušlý zisk klienta za tři dny provozu byl 8 milionů. Bez limitace odpovědnosti dodavatel platil celých 8 milionů.

3. Doložka o změně kontroly

Změna kontroly (change of control) nastane, když se změní vlastnická struktura jedné ze smluvních stran — typicky při akvizici, fúzi nebo vstupu nového investora.

Doložka o změně kontroly dává druhé straně právo reagovat — obvykle právem ukončit smlouvu, vyjednat nové podmínky nebo požadovat souhlas se změnou.

Co se stane, když chybí: vaše smlouva pokračuje beze změny, i když vašeho smluvního partnera koupí váš přímý konkurent. Dodáváte služby firmě, kterou nyní vlastní někdo, komu byste nikdy nedodávali dobrovolně — a nemáte žádný právní nástroj, jak se z toho dostat.

Příklad z praxe: distributor měl exkluzivní smlouvu s výrobcem. Výrobce byl koupen konkurenčním distributorem. Bez doložky o změně kontroly exkluzivní smlouva dál platila — ale nyní ve prospěch konkurenta, který získal přístup k cenám, podmínkám a zákaznické bázi distributora.

4. Vyšší moc (force majeure)

Před rokem 2020 byla doložka o vyšší moci považována za akademickou záležitost. Pandemie ukázala, že není.

Doložka o vyšší moci definuje, co se stane, když plnění smlouvy znemožní okolnost, kterou strany nemohou ovlivnit — přírodní katastrofa, válka, epidemie, rozhodnutí státního orgánu.

Klíčové otázky: co přesně se považuje za vyšší moc? Musí být plnění zcela nemožné, nebo stačí, že je podstatně ztížené? Jaká je informační povinnost dotčené strany? Jak dlouho může vyšší moc trvat, než vznikne právo odstoupit od smlouvy?

Co se stane, když chybí: v českém právu existuje obecná úprava v občanském zákoníku (§ 2913 odst. 2), ale je dispozitivní a obecná. Bez smluvní úpravy se budete přít o to, zda konkrétní okolnost spadá pod zákonnou definici — a to v situaci, kdy potřebujete rychlé řešení.

Příklad z praxe: v roce 2020 jsme řešili smlouvu o dodávce komponentů z Asie. Dodavatel nemohl plnit kvůli uzavření továren. Smlouva obsahovala doložku o vyšší moci, ale definovala ji tak úzce, že zahrnovala pouze „přírodní katastrofy a válečné konflikty“. Pandemie tam nebyla. Výsledkem byl rok trvající spor o to, zda pandemie je přírodní katastrofou.

5. Salvátorská klauzule (severability)

Nejkratší a zdánlivě nejméně důležitá klauzule. Říká v podstatě toto: pokud bude některé ustanovení smlouvy shledáno neplatným, ostatní ustanovení zůstávají v platnosti.

Bez salvátorské klauzule může neplatnost jednoho ustanovení — třeba nepřiměřeně vysoké smluvní pokuty — vést k argumentaci, že celá smlouva je neplatná, protože strany by ji bez tohoto ustanovení neuzavřely.

Kvalitní salvátorská klauzule jde dále: stanoví, že neplatné ustanovení bude nahrazeno ustanovením, které se svým účelem a ekonomickým dopadem nejvíce blíží původnímu záměru stran.

Co se stane, když chybí: protistrana získává argumentační prostor pro zpochybnění celé smlouvy. V praxi se to stává zřídka, ale když se to stane, důsledky jsou zásadní — místo sporu o jedno ustanovení se řeší platnost celého kontraktu.

Praktické doporučení

Při revizi jakékoli obchodní smlouvy doporučuji začít od konce — od klauzulí, které řeší, co se stane, když se něco pokazí. Protože předmět plnění a cena jsou důležité, když smlouva funguje. Ale tyto klauzule rozhodují, když nefunguje.

Zkontrolujte pět věcí: kde budete soudit, kolik maximálně zaplatíte, co se stane při změně vlastníka, jak řešíte nepředvídatelné události a zda jeden vadný článek nestrhl celý řetěz.

Zabere to hodinu. Ušetřit to může miliony. K dalším typickým chybám jsem psala v článku [Na co si dát pozor ve smlouvě](#), a ekonomiku prevence vs. sporu shrnuje [Smlouva za dvacet tisíc nebo spor za dvě stě](#). Pokud řešíte zakládání nebo změnu společnosti, podívejte se i na [Společenská smlouva není formalita](#).

Připravujete nebo revidujete obchodní smlouvu, která se vám nemá vrátit u soudu? V [prevenci rizik](#) tyto klauzule nastavujeme tak, aby pracovaly pro vás — ne proti vám. [Napište nám](#).

Pět smluvních klauzulí, které vám ušetří miliony (a které nikdo nečte)

Mgr. Gabriel Kožík · Publikováno 8. 5. 2025

<https://www.iustoria.cz/blog/pet-smluvnich-klauzuli-ktere-nikdo-necte/>

Text je dílem chráněným autorským právem. Sdílení celého dokumentu bez úprav je vítáno; přebírání částí do jiných textů jen s uvedením zdroje. © IUSTORIA, advokátní kancelář, s.r.o.